

[chapeau]Convenant Asbestslachtoffers toe aan herziening

[kop]Juridische strijd sloopt slachtoffers

[intro]De juridische weg van asbestslachtoffers om een schadevergoeding te krijgen, is vaak een lijdensweg. Een Asbestfonds zonder juridisch gedoe kan een oplossing zijn. “Waarom doodzieke mensen met loonbriefjes van veertig jaar geleden op laten draven?”

[platte tekst]De vader van Jan van Zelm overleed in september 2008, 74 jaar oud. Nog geen half jaar nadat de ziekte mesothelioom bij hem was geconstateerd. Van 1950 tot 1964 had hij als plaatwerker op een scheepswerf bijna dagelijks met asbest gewerkt. Onbekend met het gevaar. “In 1995 vertelde hij me dat in ‘93 een longarts zijn ademhalingsproblemen in verband had gebracht met vroegere blootstelling aan asbest”, zegt zijn zoon. “Mijn vader heeft toen op eigen initiatief een advocaat ingeschakeld. Die wees de zaak af, omdat het niet om mesothelioom zou gaan. Je moet bijna dood zijn om een zaak te kunnen starten.” Hij laat briefjes zien die hij na de dood van zijn vader vond. Aantekeningen over zijn asbestverleden op de scheepswerf, namen van collega’s uit die periode, krantenknipsels. Zijn vader heeft zich voor zijn dood nog net kunnen melden bij het Instituut Asbestslachtoffers (IAS). Verder dan een **voorschotbetaling** kwam het IAS niet. De verzekeraar van de scheepswerf verwees de aansprakelijkheidsstelling naar de prullenbak omdat de zaak in 1994 verjaard zou zijn - dertig jaar na de laatste blootstelling. Jan van Zelm heeft zijn vader voor diens overlijden beloofd het er niet bij te laten zitten. Hij vertegenwoordigt nu zijn moeder in een juridisch gevecht.”

Jaarlijks overlijden er volgens het ministerie van Sociale Zaken zo’n 700 mensen aan mesothelioom, long- en buikvlieskanker. Momenteel komen er ongeveer 400 nieuwe gevallen per jaar bij. Onlangs uitte de Gezondheidsraad het vermoeden dat het werkelijke aantal wel eens twee keer zo hoog kan zijn, als asbestgerelateerde longkanker wordt meegeteld. Rond 2020 verwacht men de grootste piek te hebben gehad. Sinds 1900 zijn er minimaal 340 duizend mensen aan asbest overleden. Asbestvezels zijn sluipmoordenaars. Na inademing duurt het gemiddeld 38 jaar voordat de dodelijke asbestkanker zich openbaart. Sinds de naoorlogse opbouw is asbest op grote schaal gebruikt: in de bouw, industrie, scheepsbouw, garages. Het isolerende, brandwerende mineraal was goedkoop en multifunctioneel. Tot 1985 is het te pas en te onpas toegepast. Nederland is een asbestberg, zeggen betrokkenen cynisch. Hoewel al sinds de jaren dertig het gevaar van asbestdeeltjes bekend is en in 1949 asbestose als beroepsziekte werd erkend, werd een officieel verbod in Nederland pas in 1993 van kracht.

[tussenkop]Langdurige lijdensweg

De weg die slachtoffers van asbest en hun nabestaanden moeten afleggen om in aanmerking te komen voor een schadevergoeding, is een langdurige lijdensweg. Om dit proces sneller en soepeler te laten verlopen, sloten overheid, verzekeraars, werkgevers, werknemers en belangenorganisaties in 1998 het Convenant Asbestslachtoffers wat een jaar later resulteerde in het Instituut Asbestslachtoffers. De procedure bij het IAS werkt als volgt: nadat artsen van het mesothelioompanel de ziekte hebben vastgesteld, komen patiënten in aanmerking voor een tegemoetkoming van 18.106 euro. Als het tot een daadwerkelijke aansprakelijkheid van

de werkgever komt - de patiënt moet dit zelf in gang zetten - volgt een schadevergoeding van 57.111 euro. “De bedoeling was slachtoffers adequaat te ondersteunen bij hun claim”, zegt Tinka de Bruin, voorzitter van het in 1995 opgerichte Comité Asbestslachtoffers, medeoprichter van het IAS. “Maar het baart me zorgen dat slechts een derde het volledige smartengeld krijgt. Het IAS geeft geen bindend advies. Als de verzekeraar van de werkgever aansprakelijkheid afwijst, er onvoldoende bewijs is of de blootstelling is verjaard, is het einde oefening. Asbestslachtoffers moeten dan alsnog, op eigen kosten, de juridische molen in. Omdat ze de energie niet meer hebben of terminaal zijn, laten ze het vaak zitten.” De makke van het IAS is volgens De Bruin dat het geen onafhankelijke club is. Het loket waarvan je mag verwachten dat het voor jouw belangen opkomt, functioneert alleen als postbus tussen jou en de werkgever, zegt ze. “Dat klopt niet.” Het feit dat het instituut slechts een bemiddelende rol kan spelen en werkgevers niet kan dwingen aansprakelijkheid te aanvaarden, wijt medeondertekenaar De Bruin aan het compromis dat het Convenant Asbestslachtoffers in feite is. “Alleen op die voorwaarde kon er een convenant komen. Werkgevers wilden zich niet conformeren aan een bindend advies.” Ze wil het kind echter niet met het badwater weggooien. “Het is winst dat mensen in ieder geval een tegemoetkoming van de Sociale Verzekeringsbank krijgen. Wij vinden echter dat slachtoffers als ze bij het IAS aankloppen, moeten worden bijgestaan door een advocaat die het proces bewaakt, opkomt voor de belangen van het slachtoffer én een eventuele rechtsgang voorbereidt. Ook moet de verjaringstermijn van tafel.”

[tussenkop]Doodzieke mensen

Minister Donner van Sociale zaken antwoordde half januari op Kamervragen dat in 2008 van de 305 werkgerelateerde slachtoffers die een tegemoetkoming kregen, er 119 in aanmerking kwamen voor een volledige schadevergoeding door de verzekeraar. Van de 278 tegemoetkomingen die tot december 2009 werden verstrekt, hebben tot nu toe 38 gedupeerden het volledige smartengeld ontvangen. Slachtoffers die niet op hun werk besmet zijn geraakt, zijn daarin niet meegenomen.

Wim van Veelen zit namens de FNV in de Raad van Toezicht van het IAS. Hij vindt het pijnlijk dat asbestslachtoffers zo'n moeizame strijd moeten voeren. “Het is goed dat mesotheliompatiënten via het IAS sowieso meteen een tegemoetkoming van de overheid krijgen. Ook mensen met het zeldzamere asbestose (ongeveer tien per jaar) zouden er een beroep op moeten kunnen doen.” Wat de FNV betreft wordt de tegemoetkoming verhoogd naar 25.000 euro, verklaart Van Veelen. “En waarom deze doodzieke mensen met loonbriefjes van veertig jaar geleden laten opdraven? Het feit dat je bij een scheepswerf in Zeeland hebt gewerkt, moet bij wijze van spreken genoeg zijn. We hebben niet voor niets een Asbestkaart.” Het IAS heeft volgens Van Veelen een commissie aan het werk gezet die onderzoekt hoe de juridische weg kan worden vereenvoudigd. Maar, pareert de FNV'er de kritiek op het IAS: “Het is een bemiddelingsinstituut. Bij de oprichting is het namelijk niet gelukt er een juridisch instituut met bindende uitspraken van te maken. Dat neemt niet weg dat we als convenantpartij nog heel wat hebben te knokken binnen het IAS.”

Asbestslachtoffers die zich melden bij Bureau Beroepsziekten van de FNV worden in geval van mesotheliom doorgestuurd naar het IAS. “Als ze de bot vangen, komen ze vaak weer terug”, vertelt letselschaderegelaar Rinus van der Brug, die tientallen FNV-leden bijstond.

“We proberen dan met de verzekeraar van de (oud)werkgever tot een schikking te komen. Lukt dat niet, dan wordt het alsnog een juridisch traject. Voor asbestosepatiënten, die (nog) niet bij het IAS terecht kunnen, doen wij de aansprakelijkheidsstelling. Hun dossier blijft altijd open omdat zich alsnog mesothelioom kan ontwikkelen.” Het stoort Van der Brug dat verzekeraars zich kunnen beroepen op verjaring of op het feit dat men de gevaren niet kende. “De afschuwelijke gevolgen van asbest zijn een ordinaire geldkwestie geworden. De werknemer krijgt de rekening gepresenteerd. Naar mijn mening mogen asbestzaken nooit verjaren.”

[Tussenkop]Degelijke genoegdoening

Ruim tien jaar geleden stelde de Hoge Raad scheepswerf De Schelde definitief aansprakelijk voor de asbestkanker van scheepsbeschieter Bram Cijssouw. Elf jaar procedeerden zijn nabestaanden, bijgestaan door Lydia Charlier, destijds advocaat bij de FNV. Het was de eerste asbestzaak in Nederland. Erna heeft Charlier baanbrekend werk verricht door in opdracht van de FNV de verjaring voor asbestslachtoffers te doorbreken. De positie van asbestslachtoffers anno 2010 stemt de letselschadeadvocaat, nu werkzaam bij Beer Advocaten, treurig. Tien jaar Convenant Asbestslachtoffers maakt volgens haar duidelijk dat de regeling op de schop moet. “Twee derde van de mensen die zich melden bij het IAS, wordt afgescheept met een tegemoetkoming. Slechts de helft daarvan krijgt het volledige smartengeld. Te veel werkgevers ontspringen de dans, terwijl velen onrechtmatig hebben gehandeld door hun personeel aan asbest bloot te stellen. En als ze niet aansprakelijk worden gesteld valt ook voor de Sociale Verzekeringsbank, die de tegemoetkoming uitkeert, niets op de werkgever te verhalen.”

Om de juridische last voor de veelal oudere en doodzieke slachtoffers te verminderen, pleit Charlier voor een Asbestfonds dat wordt gevuld door overheid, werkgevers en verzekeraars en dat uitkeert na positief advies van het IAS. De bewijslast moet bovendien worden versoepeld en de verjaringstermijn in asbestzaken afgeschaft, vindt ze. “Slachtoffers die ziek zijn geworden van asbest moeten een degelijke genoegdoening krijgen. Ze betalen immers de hoogste prijs: hun leven. Het is niet het type mensen dat het onderste uit de kan wil. Met 55.000 euro zullen de nabestaanden al tevreden zijn.”